

KANSALLIS- PUISTOT

Kansallispuistot

Kansallispuistot ovat yleisiksi nähtävyyksiksi varattuja luonnonsuojelualueita, jotka säilytetään näytteinä Suomen arvokkaimmista luonnonpiirteistä. Niiden tärkein tehtävä on alkuperäisen luonnon ja sen erilaisten, nimenomaan Suomelle tyypillisten eloyhteisöjen — maaperän, kasvillisuuden ja eläimistön muodostamien kokonaisuuksien — suojele.

Kansallispuistoihin sisältyy myös monia ainutlaatuisia luonnon erikoisuuksia ja nähtävyyshkohteita — koskia, rotkolaaksoja ja harjumuodostumia — sekä erikoisen kauniita luonnonmaisemia. Eräissä kansallispuistoissa suojellaan lisäksi ihmisen pitkäaikaisen toiminnan tuloksena syntyneitä kulttuuri- ja puolikulttuurimaisemia kuten kaskimetsiä ja luonnonniittyjä niihin liittyvine rakennuksineen.

Luonnon suojeleminen on kansallispuistojen pää tarkoitus, mutta lisäksi puistot palvelevat — tieteellistä tutkimusta korvaamattomina vertailu- ja seurantakohteina, joiden merkitys kasvaa si-

tä mukaa kuin alkuperäinen luonto häviää muualta,
— opetusta ja yleistä luonnontuntemusta tarjoamalla puitteet luonnon ja sen toiminnan tarkkailuun. Tätä varten moniin puistoihin on järjestetty retkeilypolkuja ja opasteita,
— virkistystä antamalla hyvät mahdollisuudet omatoimiseen luonnossa liikkumiseen, retkeilyyn, kauniiden nähtävyyksien ja maisemien ihailuun sekä koskemattoman luonnon rauhan tavoittamiseen.

Kansallispuistoissa liikkuminen jalkaisin, hiihtäen tai soutaen on vapaata kaikille, jotka noudattavat kunkin alueen järjestyssääntöjä. Poikkeuksen muodostavat eräisiin puistoihin sisältyvät pienehköt ns. suljetut alueet, joissa liikkumista on jouduttu rajoittamaan erityisen arvan eläimistön tai kasvillisuuden vuoksi. Polkujen lisäksi useimmissa kansallispuistoissa on keittopaikkoja ja telta-alueita, eräissä myös leirintäalue. Joihinkin puistoihin liittyy myös hotellitasoista majoituspalvelua.

Suomen yhdeksästä kansallispuistosta on seitsemän metsähallituksen (MHS) ja kaksi metsäntutkimuslaitoksen (MTL) hallinnassa ja hoidossa. Niiden yhteispinta-ala on 2 388 km² .

Morgamoja, kullankaivaja
kaivoksellaan

■ LEMMENJOKI (MHS)

1720 km² , Inari.

Kansallispuisto kuuluu Metsä-Lapin ja Tunturi-Lapin rajamailla sijaitsevaan suureen tiettömään erämaa-alueeseen, joka jatkuu pitkälle Norjan puolelle. Puiston itäosia hallitsevat mahtavat Viibus- (599 m) ja Maarestatunturien (593 m) ryhmät, luoteisosaa jyrkkäpiirteinen ja kapea Kietsimätuntureiden (555 m) jono ja lounaiskulmaa laakeat ja matalat Skärri- ja Peltotunturit. Keskelle jää laaja alanko, jossa tunturikoivua ja harvaa mäntymetsää kasvavat selänneet ja pitkät aapasuovuomat vaihtelevat. Täältä saavat alkunsa Inarinjärven vesistöön kuuluvat Vaskojoki, Lemmenjoki, Repojoki ja Ivalojoki sekä Tenon latvahaara Kietsimäjoki, jotka ovat ennen olleet tärkeitä kulkuväyliä.

Kansallispuiston kautta kulkee mäntymetsän pohjoisraja ja kuusen puuraja. Yksittäisiä kuusia ja pieniä kuusikoita esiintyy siellä täällä puiston eteläpuoliskossa.

Huomattavin nähtävyys on Lemmenjoen mahtava laakso, joka syvänä ja paikoin pystyjrkin seinämin erottaa Viibus- ja Maarestatunturit toisistaan. Lemmenjoki on laakson pohjalla patoutunut useiksi kapeiksi järviksi, joita reunustavat monin paikoin korkeat jääkaudenaikaiset soraterassit ja harjumuodostumat. Jokeen laskee syviin uomiin ja kanjoneihin syöpyneitä sivupuroja, mm. komeita putouksia muodostava Ravadasjoki. Laakson alarinteet kasvavat järeää vanhaa mäntymetsää (vanhimmat puut yli 600-vuotiaita), joka ylempänä vaihtuu tunturikoivikoksi ja lopulta paljakkavyöhykkeen sileiksi tunturinummiiksi ja rakkakentiksi.

Villipeuran muinaisesta pyynnistä kertovat eräin paikoin tavattavat ikivanhat pyyntikuoppajärjestelmät. Poronhoidolla on alueella edelleen tärkeä ja näkyvä sijansa.

Eräs erikoisuus on Maarestatuntureiden kultalue, jonka purojen sorasta muutamat kullankaivaajat edelleen huuhtovat kultaa perinteelliseen tapaan.

Pääsy: Ei tietä. Linja-auto Njurgalahteen, josta Ravadasjärven opastuskeskukseen kesäaikaan säännöllinen moottorivenekuljetus, tai polku (14 km).

Palvelut: Ravadasjärveltä merkityt rengaspolut (2 km ja 23 km), joiden varressa keittopaikat ja teltta-alueet. Muutamia autiotupia. Njurgalahdessa talomaajoitusta ja lomakylä.

Kartta: Ulkoilukartat 1:50 000 Lemmenjoki ja Inari-Menesjärvi.

Lisätietoja: Kansallispuiston vartija, puh. Lemmenjoki 4 (Njurgalahti), tai metsähallinnon Inarin hoitoalueen toimisto, puh. Ivalo 21 (Ivalo).

■ ROKUA (MHS)

4,2 km² , Vaala

Kansallispuisto on osa pohjoisen Pohjanmaan suolakeuksilta kohoavaa valtavaa Rokuanvaaran harjuselännettä, jota jääkauden jälkeinen meri ja tuuli ovat muovanneet, suuria dyynimuodostumia, rantavalleja, tasaisia hiekkakankaita ja syviä suppakuoppia pohjalla olevine pikku lampineen tai suolaikkuineen. Metsä on hyvin karua jäkälästä valkeaa mäntykangasta. Paikoin on jäljellä pieniä avohietikoita.

Pääsy: Ahmaksen rautatieseisakkeelta 14 km. Hyvin huonokuntoinen tie tulee puiston rajalle, mutta parhaiten voi puistoon tutustua pohjoispuolella olevasta lomakeskuksesta käsin (2,5 km).

Palvelut: Puistoon johtaa lomakeskuksesta viitoitetut polut. Keittopaikkoja ja telttä-alue. Lomakeskuksessa majoitusta.

Kartta: Peruskartta 1:20 000 n:o 3423 04.

Lisätietoja: Metsähallinnon Vaalan hoitoalueen toimisto, puh. 981-65131 (Vaala).

■ PALLAS-OUNASTUNTURI (MTL)

500 km² , Enontekiö, Kittilä ja Muonio

Pitkä mahtavien pyöreälakisten tunturien, 'kerojen', jono Peräpohjolan ja Metsä-Lapin rajoilla, korkeimmat huiput 700 — 800 (807) m, suhteellinen korkeus yli 500 m. Tunturijono muodostaa vedenjakajan Tornionjoen ja Kemijoen vesistöjen välille, kansallispuistoon kuuluvat useat kymmenet kirkasvetiset pikkulammet ja tunturipurot laskevat länteen Muonionjokeen ja itään Ounasjokeen.

Tunturiketjun juurella ja kuruissa leviävät Lapille tyypilliset laajat metsä- ja aapasuoalueet. Eteläosan — Pallastunturien alueen — metsissä ovat hallitsevina vanhat paksusammalkuusikot, pohjoisempana ne vaihtuvat männiköiksi. Kuusen pohjoisraja kulkee Pallaksen ja Ounaksen tunturiryhmien välissä. Metsän rajan yläpuolisilla tunturikankailla kasvaa monilajinen tunturikasvillisuus, jonka pääosan muodostavat syksyn ruskan aikana kirkasvärisiksi muuttuvat matalat varvut.

Eläimistö on Lapin metsä- ja tunturivyöhykkeille tyypillinen: hallitsevina poro, jänis, riekko ja monet jyrsijälajit.

Etelässä kansallispuisto liittyy retkeilyn kannalta kiintoisaan laajaan luonnonhoitoalueeseen, joka jatkuu yhtenäisenä Aakenus- ja Yllästuntureille asti.

Pääsy: Kansallispuistoon ja sen lähelle johtaa teitä useista suunnista. Sopivat tutustumisen lähtöpisteet ovat Pallaksen matkailuhotelli, Raattaman kylä tai Enontekiön Hetta, joihin on linja-autoyhteys.

Palvelut: Retkeilyreitti Pallas — Hetta (64 km), jonka varressa on teltta-alueet ja keittopaikat sekä useita autiotupia. Pallakselta johtaa myös etelään Ylläkselle retkeilyreitti (70 km). Ympäröivissä kylissä talomajoitusta sekä useita leirintäalueita, lomakyliä, retkeilymajoja ja hotelleja.

Kartat: Ulkoilukartat 1:50 000 Pallas — Keimiö ja Hetta — Outtakka.

Lisätietoja: Kansallispuiston vartijat puh. 996-8327 (Pallasjärven kokeilualue) ja puh. Enontekiö 11 (Hetta) tai metsäntutkimuslaitoksen Pohjois-Suomen hoitoalue, puh. 991-15721 (Rovaniemi)

■ PYHÄTUNTURI (MTL)

31 km² , Pelkosenniemi ja Kemijärvi

Suomen eteläisin suurtunturi (540 m), joka kohoaa jylhänä matalasta Peräpohjolan metsä- ja suoym-
päröstä. Sen erikoisuutena ovat jyrkät rinteet,
tunturin viittä huippua toisistaan erottavat syvät
kurut ja karu kivikkoisuus. Kvartsiittikallioperästä
johtuva karuus leimaa myös kasvillisuutta. Varsin-
naista tunturikasvistoa on vain nimeksi. Tunturin
juurella on mänty- ja kuusimetsiä sekä suuria aa-
pasoita. Majesteettisen yksinäinen, laajoista nä-
köaloistaan kuuluisa Pyhätunturi oli muinoin lap-
palaisten palvonnan kohde.

Kansallispuisto liittyy luoteessa laajaan luon-
nonhoitoalueeseen, joka käsittää Luoston pitkän
vaara- ja tunturiselänteen sekä suuria soita.

Pääsy: Kansallispuiston rajalle kulkee idästä tie, jota
myöten on linja-autoyhteys Kemijärveltä.

Palvelut: Retkeilypolkuja, joiden varrella tulenteko-
paikkoja ja teltta-alueita. Retkeilyreitti Pyhätunturi
— Luosto (45 km). Matkailumaja. Puiston rajan lähei-
syydessä on retkeilykeskus, leirintäalue, hotelli ja
matkailumajoja.

Kartat: Ulkoilukartta 1:25 000 Pyhätunturi, tai ulkoi-
lukartta 1:50 000 Luosto — Pyhätunturi.

Lisätietoja: Kansallispuiston vartija, puh. 991-19027
(Rovaniemi), tai Metsäntutkimuslaitoksen Pohjois-
Suomen hoitoalueen toimisto, puh. 991-15721 (Rovanie-
mi).

■ OULANKA (MHS)
107 km² , Kuusamo ja Salla

Kansallispuisto sisältää geologisesti, biologisesti ja maisemallisesti ainutlaatuisia jokiluontoa: kapp-

leen Vienanmereen laskevan Oulankajoen ja sen sivujokien Savinajoen, Maaninkajoen ja Aventojoen syvälle uurtuneita laaksoja. Paikoin laaksot puristuvat jyrkkäseinäisiksi kalliorotkoiksi, paikoin pohja on täyttynyt paksuista sorakerrostumista, joihin joki on syövyttänyt korkeat avohiekkatörmät. Joet muodostavat mahtavia koskia ja putouksia, joista kuuluisimmat ovat Kiutaköngäs ja Tai Valköngäs.

Maaperältään ja paikallisilmastoltaan erikoislaatuisen jokilaakson kasvillisuus on leimaltaan ympäristöä eteläisempi ja rehevämpi ja sisältää monia erikoisuuksia. Kasvistoon kuuluu mm. myös levinneisyytensä äärirajoilla eläviä pohjoisia ja itäisiä lajeja. Pääosa metsistä on Peräpohjolalle luonteenomaisia mäntyvaltaisia kankaita ja kuusikoita, jokivarren laajoilla sorapenkereillä vallitsevat karut männiköt. Puiston pohjoisosassa on laajoja vaikeakulkuisia soita. Jokivarren erään erikoisuuden muodostavat kulttuurisyntyiset rehevät kukkaniityt ja entisestä niittytaloudesta kertovat lukuisat ladot.

Pääsy: Kansallispuiston halki kulkee tie. Linja-autolla pääsee puiston lounaiskulmaan Karhunkierroksen polun päähän.

Palvelut: Puiston halki kulkee Rukatunturille johtava retkeilyreitti Karhunkierros (70 km), lisäksi opastettu luontopolku (4,5 km) ja muita viitoitettuja polkuja.

Polkujen varsilla keittopaikat ja teltta-alueet sekä 5 autiotupaa. Leirintäalue.

Kartta: Ulkoilukartta 1:50 000 Rukatunturi — Oulanka.

Lisätietoja: Kansallispuiston vartija, puh. Liikasen-
vaara 4 (Kiutaköngäs), tai metsähallinnon Kuusamon
hoitoalueen toimisto, puh. Kuusamo 2421 (Kuusamo).

■ PYHÄ-HÄKKI (MHS)

10,0 km² , Saarijärvi

Maan eteläpuoliskon huomattavin luonnontilainen metsä, jota on säilytetty suojelualueena jo vuodesta 1912. Puistosta noin kolmannes on hämääää ikikuu-sikkoo, jonka yläpuolelle mahtavat aarniomännyn kohoavat. Toinen kolmannes on karumpia mänty-valtaisia metsiä, joista suuri osa on yli 250-vuotiaita. Vanhimmat puut ovat yli 450 v. Puistossa on lisäksi karuja nevoja ja rämeitä sekä suorantaisia pikku lampia. Erämainen linnusto ja hyönteisfauna.

Pääsy: Puiston halki kulkee maantie, jota myöten on linja-autoyhteys.

Palvelut: Viitoitetut polut (2,8 ja 5,9 km), tulentekopaikka. Teltta-alueelle 4,5 km, leirintäalue n. 30 km, hotelli n. 30 km (Saarijärvi).

Kartat: Peruskartta 1:20 000 n:ot 2244 12 (ja 2244 11, 3222 03).

Lisätietoja: Metsähallinnon Saarijärven hoitoalueen toimisto, puh. 944-21662 (Saarijärvi).

■ LINNANSAARI (MHS)

maa-ala 8,0 km² , Rantasalmi

Kansallispuisto edustaa Järvi-Suomen suurjärvien kaunista luontoa. Se käsittää Haukiveden suurten selkien piirittämän kallioisten saarien ryhmän n. 80 km² laajuisella alueella. Pääsaari on 4 km pitkä, pienempiä saaria ja luotoja on useita kymmeniä.

Saarten ääri viivat ja topografia ovat hyvin vaihtelevia: pitkiä lahtia, korkeita kallioita, kapeita rotkoja ja korpinotkemia. Erilaisia metsätyyppejä karuista kalliometsistä reheviin lehtoihin. Eläimistöä mm. harvinainen Saimaan norppa.

Pääsy: Vain vesitse, toistaiseksi ei säännöllistä yhteyttä. Soutuveneen voi vuokrata esim. Porosalmen lomakylästä.

Palvelut: Telta-alue.

Kartat: Peruskartta 1:20 000 n:ot 3233 12, 3234 10, 4211 03 ja 4212 01.

Lisätietoja: Metsähallinnon Savonlinnan hoitoalueen toimisto, puh. 957-21051 (Savonlinna).

■ PETKELJÄRVI (MHS)

6,3 km² (maa-alue 3,6 km²), Ilomantsi

Osa maisemiltaan harvinaisen kauniista sokkeloisesta harju- ja järvijaksosta, joka alkaa runonlajistaan kuuluisalta Tolvajärveltä valtakunnan rajan takaa. Karuja mäntykankaita, pieniä rämeitä ja luhtaniittyjä, harjuilla talvisodan aikaisia kairantoukkoja.

Pääsy: Puistoon johtaa 6 km tie Möhkön maantieltä, jonne on linja-autoyhteys.

Palvelut: Viitoitetut polut (3,5 km ja 5,5 km) sekä Putkelan kylään johtava retkeilyreitti Taitajan Taival (22 km). Leirintäalue.

Kartat: Peruskartta 1:20 000 n:ot 4243 06 ja 4243 09.

Lisätietoja: Metsähallinnon Ilomantsin hoitoalueen toimisto, puh. Ilomantsi 141 (Ilomantsi).

- ← Pyhän-Häkin kansallispuiston sukeloija
- ↙ Linnansaaren heleää lehtimetsää
- ↓ Näkymä Petkeljärven kansallispuistosta

■ LIESJÄRVI (MHS)

1,5 km² , Tammela

Pieni näyte Lounais-Suomen rintamaiden keskelle jääneestä suhteellisen harvaan asutusta ns. Tammelan ylängöstä. Luonnontilaisia kuusikoita, järvenrantamaisemia, vanha kaunis metsänvartijan-tila viljelyksineen.

Pääsy: Puistoon johtaa noin kahden kilometrin tie Helsingin—Porin valtatieltä. Tienhaaraan on linja-autoyhteys.

Palvelut: Viitoitetut polut (2,2, 4,6 ja 5,4 km). Lähin leirintäalue 14 km.

Kartta: Peruskartta 1:20 000 n:o 2024 11.

Lisätietoja: Metsähallinnon Hämeenlinnan hoitoalueen toimisto, puh. 917-25663 (Hämeenlinna).

MUUT LUONNONSUOJELUALUEET

Kansallispuistot on perustettu luonnonsuojelulain nojalla valtion maalle. Muita luonnonsuojelulain nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita ovat

— **luonnonpuistot** (15 kpl, 859 km²), jotka on tieteellisten näkökohtien perusteella varattu säilytettäväksi täysin koskemattomina, ja joissa tämän vuoksi on yleisön liikkumistakin rajoitettu. Eräissä luonnonpuistoissa on kuitenkin polut, joita myöten yleisöllä on mahdollisuus kulkea ja tutustua luontoon,

— **muut luonnonsuojelualueet** (v. 1973 173 kpl, 50 km²). Enimmäkseen lääninhallituksen päätöksellä rauhoitettuja yksityismailla. Näiden yleensä pienikokoisten alueiden luonne vaihtelee luonnonpuistotyyppisistä linnustonsuojelualueista kulttuurisyntyisiin kartanopuistoihin.

Luonnonsuojelulain nojalla perustettujen suojelualueiden lisäksi valtion mailla on metsähallituksen päätöksellä perustettuja suojelualueita, ns. erikoismetsiä:

— **aarnialueet** (v. 1974 242 kpl, 800 km²), jotka säilytetään kokonaan koskemattomina alkuperäisen luonnon näytteinä ja ovat siis luontonsa puolesta rinnastattavissa kansallis- ja luonnonpuistoihin,

— **luonnonhoitoalueet** (v. 1974 300 kpl, 1501 km²), jotka ovat sosiaalisista, maisemallisista ja usein myös biologisista syistä perustettuja. Usein ne on perustettu nimenomaan retkeilyn ja virkistykseen tarpeita varten. Luonnonhoitoalueisiin voi sisältyä koskemattomina säilytettäviä aarniosia, ns. puistometsäperiaattein hoidettavia osia ja toisinaan myös tavanomaisia talousmetsäosia. Moniin luonnonhoitoalueisiin on järjestetty retkeilyä palvelevia rakenteita kuten telta-alueita, keittopaikkoja ja polkuja,

— **ojitukselta rauhoitetut suot** (v. 1974 71 kpl, 843 km²).

LUONNONPUISTOT

Muutamissa luonnonpuistoissa on yleisölle avoimia retkeilypolkuja. Polulta poikkeaminen ja muissa luonnonpuistoissa liikkuminen edellyttää kirjallista lupaa.

Yllä Karkalinniemen pähkinäpensaikkoa, alla Salamanperän soita.

- Kevo** (MHS) 342 km², Utsjoki. Lapin koivuvyöhykkeen luontoa: valtava jokirotko, jota kulkee polku (40 km).
- Malla** (MTL) 30 km², Enontekiö. Rikaskasvistoinen Kölin tunturialue. Polulla (11 km) kulkijoiden on ilmoitettava etukäteen alueen vartijalle, Kilpisjärven retkeilykeskukseen tai matkailuhotelliin.
- Sompio** (MHS) 181 km², Sodankylä. Nattastunturit ympäröivine aapasoineen. Tie, jolta polku Nattasten hui-pulle (1,5 km) ja vanha Ruijan polku (12,5 km).
- Salamanperä** (MHS) 12,7 km², Kivijärvi, Perho. Suomenselän karuja soita ja kangasmetsiä. Polku 5,2 km.
- Sinivuori** (MHS) 0,6 km² Längelmäki. Lehtomaista metsää. Polut 0,8 ja 0,5 km.
- Vaskijärvi** (MHS) 8,0 km², Yläne. Lounaissaomalainen keidassuoyhdistymä. Polut 2,5 ja 2 km.
- Karkali** (MTL) 1,0 km², Karjalohja. Tammivyöhykkeen lehtokasvillisuutta. Opastein varustettu luontopolku (5 km).

Kaikkia kansallis- ja luonnonpuistoja koskevat tiedustelut: Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitotoimisto, Hallituskatu 3 A, 00170 Helsinki 17. Puh. 1 603 331.

Kansikuva Linnansaaren kansallispuistosta.
Metsähallitus / Kirjapaino Oy Maakunta, Joensuu 1975

 Kansallispuisto

 Luonnonpuisto

Metsäkasvillisuusvyöhykkeet:

- 1 Saaristo-Suomi
- 2 Etelä-Suomi
- 3 Pohjanmaa
- 4 Peräpohjola
- 5 Metsä-Lappi
- 6 Tunturi-Lappi

